

Алат 3: Вођење пленарних седница (дискусија и критичко размишљање) у настави ЕДЦ/ХРЕ

Увод

Ученици размењују мисли и идеје уз упутства наставника. То је све. Оквир је једноставан и захтева само таблу или флипчарт, али улога наставника је захтевна. Платонове „Сократовски дијалози” обележавају дугу традицију овог начина подучавања, а Сократ је био фокусиран на проблематизовање и деконструкцију погрешних или догматских уверења свог саговорника. Ми предлажемо улогу која више одговара наставнику ЕДЦ/ХРЕ – која пружа више подршке, сличну улози тренера. Аспект развоја компетенција – где ученици уче како да размишљају и размењују своје мисли – је циљ који је једнако важан као и садржај.

Ученици су ангажовани у процесу размишљања и интерактивног конструктивистичког учења у групи или одељењу. Наставник их у томе подстиче. Уопштено говорећи, размишљање је напор да повежемо конкретно са апстрактним. Пленарне седнице омогућавају ученицима да вежбају способност размишљања. За размишљање је потребно време. Пажљиви ученици често су спори у размишљању.

Једино школа може понудити вођене/модериране пленарне седнице као облик учења. Као и наставничко предавање, оне се могу прецизно прилагодити потребама ученика више од било којег уџбеника или видео материјала. Критичари с правом истичу злоупотребу овог формата: користи се пречесто и предуго; наставници постављају питања на која ученици не умеју да одговоре и не занимају их; наставници спроводе грубу сократовску улогу третирајући ученике као инфериорне саговорнике од којих се очекује да дају одговоре које наставник жели да чује.

Међутим, ако се користе промишљено и са одговарајућом претходном припремом, пленарне седнице су један од најмоћнијих, најфлексибилнијих и заиста неопходних формата ЕДЦ/ХРЕ. Следећа листа даје преглед потенцијала за учење и нуди наставнику савете шта да чини, а шта да избегава. Приручници II-V у овој едицији ЕДЦ/ХРЕ представљају бројне описе пленарних седница са ученицима од основне до средње школе. Због тога за овај алат није приказан ни један пример.

Улога ученика

Ученици:

- приступају седници са одређеним предзнањем – на различитим нивоима и заинтересовани су за тему о којој се расправља;
- знају да је њихов допринос добродошао и да неће добити оцене за „погрешне” идеје или предлоге;
- имају огроман удео у времену излагања;
- имају различите потребе у учењу (на пример: „спори мислиоци” – „брзи говорници”).

Улога наставника

Наставник:

- комуницира са одељењем, спреман је и жели да импровизује и реагује на све што ученици кажу;
- у потпуности схвата тему и има јасну идеју о исходу и кључним моментима седнице;
- модерира и контролише, али не доминира седницом, узимајући тек мали део времена предвиђеног за излагање;
- даје ученицима довољно времена за размишљање;

- активно слуша, евентуално поставља накнадна питања, те по потреби прецизира оно што су ученици уопштено или недовољно јасно изнели;
- подстиче ученике да учествују и обраћа се ученицима који су склони повлачењу из дискусије;
- управља временом, групом и процесима;
- даје структуру дискусији користећи таблу (пре него флипчарт), нудећи слике, симболе, примере, информације, појмове и оквире;
- утврђује потребе ученика у учењу и реагује у складу са њима. Даје инструкције ученицима о темама које не познају и труди се да се погрешни или непотпуни аргументи или начини размишљања критикују и деконструишу од стране ученика или наставника.

Одговарајуће теме и контексти у ЕДЦ/ХРЕ

Одговарајуће теме обухватају:

- дискусију о идејама и материјалима ученика (питања, коментари, презентације, домаћи задаци, искуство и осећања);
- дискусију о идејама и материјалима наставника (питања, подстицаји, слике, предавање);
- увођење новог појма у садржински новом градиву;
- додатни задаци после читања или истраживања;
- додатни задаци после фазе учења заснованог на задацима или проблемима (извештавање, анализа);
- повратне информације;
- развијање хипотезе за даље истраживање.

Потенцијал за учење

Ученици:

- стварају контекст за нови појам који наставник представља у форми предавања или дијалога (конструктивистичко учење);
- стичу искуство размишљања – постављајући питања, пажљиво разматрајући одговоре, повезујући конкретно са апстрактним и обратно (развој компетенција кроз демонстрацију аналитичког размишљања и критичког просуђивања);
- размењују своје критеријуме просуђивања и размишљају о разлозима свог избора критеријума (компетенција просуђивања или интерактивно конструктивистичко учење)
- доживљавају своје одељење као микро-заједницу у којој су подстакнути да учествују (учење кроз демократију и људска права)
- обраћа им се као стручњацима (јачање самопоштовања);
- износе свој суд пошто су размотрили контроверзна мишљења (о политичкој теми – симулација процеса политичког одлучивања).

Припрема

Критеријуми за избор теме:

- Ученици морају бити информисани о теми (повезаност са предзнањем ученика).
- Ученици схватају зашто је тема вредна расправе (релевантност, лични избор).
- Полемика: тема ствара проблем и омогућава ученицима заузимање различитих ставова; наставник има лични став али нема „исправно решење”.
- Наставник има на уму матрицу која му омогућава да предвиди шта ће ученици врло вероватно рећи и интегрше њихове идеје у концептуални оквир (на пример, за и против, критеријуми коректности и ефикасности, конкретно и апстрактно, интереси и компромиси).
- Уколико дискусија не започне идејама ученика, наставник размишља о почетној идеји (питање или подстицај, на пример).
- Наставник припрема кратак садржај седнице – на пример дијаграм са новим појмом, тезом, односно низом кључних речи које ученици обликују у текст као додатни домаћи задатак.

Шта треба радити

- Када дајете наговештај или постављате питање, дајте својим ученицима време за размишљање – причекајте 15-20 секунди. Потом дајте прилику неколицини ученика да говоре.
- Варијанте (захтевају више времена, али значајно поправљају квалитет доприноса ученика и наставника): кад дајете наговештај или постављате питање:
 - > дајте ученицима довољно времена да запишу своје идеје, а онда им препустите реч; ученици читају своје исказе или скупљају своје записане идеје на поду или на плакату и сврставају их у групе;
 - > нека ученици у паровима размене идеје, а затим представе резултате.
- Основно правило: „Један подстицај наставника – многобројни одговори ученика.” Што се управљања временом тиче, овим се већ може испунити цела пленарна седница заокружена кратким прегледом или закључком од стране наставника или ученика.
- Нека ученици седе у квадрату или кругу, што им омогућава да се обрете и да виде један другога.
- Помозите ученицима да једни друге разумеју. Подстичите их да објасне своје идеје и терминологију коју други студенти не познају.

Шта не треба радити

Избегавајте:

- постављање да/не питања. У том случају мораћете одмах да поставите следеће и упашћете у пинг-понг шему питање-одговор. Уместо тога постављајте отворена питања или пружајте наговештаје. Питања која следе тада могу бити прецизнија и одређенија;
- започињање дискусије са једним или два ученика. Уместо тога преусмерите њихова питања на остатак разреда;
- занемаривање или игнорисање ставова ученика који вас ухвате неприпремљене. То могу бити најзанимљивији ставови! И у овом случају укључите одељење;
- коментарисање сваке изјаве ученика са којом се слажете или не слажете. Покушајте да улогу модератора поверите ученику. Пожељније је подстицати ученике да препознају

- своје снаге или слабости кроз међусобне аргументе;
- ограничавање своје улоге на прозивање ученика редоследом подизања руку. Често ће се ученици бавити различитим аспектима и подтемама и расправа се може лако претворити у конфузију или хаос. Зато преузмите иницијативу и одлучите или предложите на коју тему ћете се прво усредсредити. Нагласите проблем ограничености времена и концентрације да би се о свему дискутовало, уколико ученици доведу у питање потребу за одређивањем приоритета.

Наставник као импровизатор – ученици покрећу расправу

До сада смо разматрали пленарне седнице које је наставник укључио планирајући час ЕДЦ/ХРЕ.

Међутим, ученици могу спонтано затражити дискусију, често износећи примедбу или коментар који подстиче полемику. Ако то време допушта, наставник треба да ученицима да прилику да се спонтано изразе. Њихове потребе у учењу су очигледне – они, или барем део њих, су заинтересовани за ту тему.

Примери:

- „На крају, можеш да се ослониш само на своју породицу.”
- „Мислим да је за неке људе смртна казна добра идеја.”
- „Шта се догађа политичарима који не испуне своја изборна обећања?”
- Ученик се позива на актуелну тему из дневних вести.

У таквим ситуацијама ученици дају задатак наставнику. Наставник мора водити дискусију без претходне припреме, само импровизацијом. Наставници не треба да се плаше оваквих ситуација. Обично ће наставници разумети тему, а начини интеракције су исти као на свакој пленарној седници укљученој у наставни план. Слична ситуација настаје када ученици затраже од наставника објашњење за које није унапред припремљен („шта значи демократија?“).

Следе савети како реаговати у спонтаним дискусијама:

- Замолите ученика који је започео дискусију да објасни тему и циљ одељењу. То даје свакоме прилику да учествује, а вама време за размишљање.
- Одредите колико времена желите да посветите тој теми.
- Одлучите како наставити са темом/ама и часом после дискусије.
- Када слушате ученике, обратите пажњу на оно што они знају и што јесу, односно нису разумели.
- Преузмите иницијативу за изношење кратког прегледа или закључка расправе. Он не мора бити истог квалитета као онај о којем сте имали времена да размислите унапред, али од веће је користи ученицима него да завршите расправу без барем прелиминарне изјаве о разлозима њеног вођења и њеном исходу.
- Друга могућност је да то дате као следећи задатак својим ученицима.